Tipkaart

Chemievrij beheer sportvelden kan!

Schoon Water voor Brabant heeft als doel om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten, boeren, bedrijven en bewoners te verminderen. Dat houdt ons water schoon en geschikt als bron voor drinkwater. Deze tipkaart is gemaakt voor iedereen die zich bezig houdt met sportveldbeheer en richt zich op natuurgrasvelden. De kaart geeft tips om een goede grasmat te realiseren zonder het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Het is een richtlijn. Iedere situatie verdient haar eigen wijze van aanpak.

Landelijk zal het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op sportvelden per 2020 verboden worden. De provincie Noord-Brabant stimuleert Schoon Water gemeenten om al eind 2015 chemievrij te zijn.

Onderhoud grasmat

Het chemievrij beheren van sportvelden begint met een gedegen inventarisatie (zie stap 1 op volgende pagina). Van belang zijn o.a. het organische stofgehalte, de bemesting van het veld en de samenstelling van de grasmat. Dit vormt de basis voor het plan van aanpak.

Een 'natuurlijker' grasvegetatie met een grote diversiteit aan bodemleven heeft over het algemeen een betere bodemstructuur, waardoor machinale beluchting minder of zelfs niet nodig is. Een gezonde grasmat heeft een groter herstellend vermogen, waardoor het onderhoud minder intensief kan zijn. Herstelwerkzaamheden kunnen in veel gevallen worden uitgesteld of zelfs achterwege blijven.

Organisatorische en financiële aspecten

Als overdracht van het beheer of eigendom plaatsvindt is het raadzaam om afspraken te maken over de wijze van onderhoud, bijvoorbeeld chemievrij beheer. Flexibiliteit in het beheer is belangrijk, zodat het onderhoud kan worden aangepast aan de situatie ter plaatse. Maak geen harde afspraken over gebruik van technieken, maar leg zo mogelijk contractueel vast dat de kwaliteit van het speelveld en aspecten zoals bodemleven op niveau dienen te blijven. Bij de overstap naar chemievrij beheer is de eerste jaren vaak extra budget nodig. Na een aantal jaar, heerst er natuurlijk evenwicht en is de grasmat 'gesloten', dan kan het jaarbudget worden verlaagd. Veelal zijn de kosten van chemievrij beheer lager na de eerste paar jaar dan chemisch beheer.

Praktijkervaringen

De Brabantse gemeenten Bladel, Haaren en Schijndel beheren hun sportvelden al jaren chemievrij. In Haaren en Bladel wordt actief gewerkt aan herstel van het natuurlijk evenwicht in de toplaag door toepassen van micro-organismen. Deze micro-organismen reguleren de beschikbaarheid van voedingstoffen en verbeteren de bodemstructuur. De gemeente Haaren heeft aan de vrijwilligers van de sportvereniging een machine ter beschikking gesteld waarmee ze op optimale momenten kunnen maaien, bijvoorbeeld niet tijdens een natte periode.

In Schijndel gebruikt men al 20 jaar geen chemie op sportvelden. Hier wordt het onkruid in toom gehouden door gebruik van een speciale maai-verticuteermachine. Hiermee wordt het gras in het voorjaar ultrakort gemaaid en geverticuteerd, waardoor het meeste onkruid en straatgras uit de mat wordt verwijderd. Na enkele weken wordt het gras opnieuw heel kort afgemaaid en bemest zodat onkruid wordt weggeconcurreerd door het jonge gras.

Meer informatie

Het Expertteam Chemievrije Sportvelden helpt u graag verder. Zij bezit specialistische kennis en ruime praktijkervaring. Niet elke situatie is geschikt om een bepaalde bewerking uit te voeren. Dit dient op de situatie afgestemd te zijn. Wij helpen u daarbij graag.

Expertteam Chemievrije Sportvelden: info@schoon-water.nl www.schoon-water.nl
0345-470758

STAP 1

Inventarisatie

Bodem

- **Analyse van de toplaag:** Bepaal de samenstelling van het zand, leem, klei en organische stofgehalte.
- **Storingen in de bodem:** Controleer de bodem op verdichte lagen, scherpe overgangen in grondsoorten en de beworteling.
- **Bodemleven:** Steek een kluit van 20x20x20cm. Tel het aantal wormen. Twee tot vier wormen is prima. Ook een bodemwebanalyse is mogelijk; dit is uitgebreider dan de wormentelling en geeft meer inzicht.
- **Ontwatering:** Controleer of plassen op het veld blijven staan. Kijk eerst in de bodem, controleer daarna de drainage.
- **Bemestingsanalyse:** Bepaal pH, bemonster voedingselementen (N, P, K, Mg, S, Ca, spoorelementen) en kijk naar de mineralenbalans.

Gras

- **Samenstelling grasmat:** Inventariseer gras-soorten en onkruiden: bepaal het aandeel Engels raaigras, Veldbeemd, ongewenste grassen zoals straatgras, en onkruiden.
- **Beworteling en bodemweerstand:** Meet de bodem-weerstand met de penetrometer.
- **Gebruik:** Stel vast hoeveel uur het veld gebruikt wordt.

Onderhoud

- Welke **maatregelen** worden genomen?
- Welke **frequentie**?
- Welke **perioden**?
- Welke **afstelling** van machines?
- Welke hoeveelheden **meststoffen**, **herbiciden**, graszaad, zand, dressgrond?

Afhankelijk van uw beginsituatie kan de overgang naar chemievrij beheer van sportvelden in de eerste paar jaar lastig zijn. Bladel, Haaren en Schijndel hebben op eigen wijze bewezen dat het kan!

STAP 2

Op naar chemievrij

Schoon water voor Brabant!

Verbeterpunten

- Breng **organische stofgehalte en micro-organismen** op het gewenste peil d.m.v. compost en/of bodemverbeteraars met micro-organismen. Pas hierbij op voor vervetting van de toplaag.
- Breng met bekalking de **pH**, indien nodig, op het gewenste niveau (geschikt voor gezonde bodemflora en –fauna). Houd hierbij rekening met de gewenste grassoorten.
- Zorg voor een voldoende en uitgebalanceerde **bemesting** met een organische meststof met micro-organismen.

Structureel beheer

- **Maai** in het voorjaar het gras zonodig zeer kort (bijv. met een Amazone maai- en verticuteermachine) en **zaai het door**, met als doelen verjonging van het gras, verdringing van onkruiden en het vlak houden van het veld.
- **Herstel schade** aan de grasmat z.s.m.: maak de grond los en vlak. Trek gras naar het centrum van de schadeplek of zaai bij.
- **Maai** in het groeiseizoen 2 à 3 keer / wk. Maai niet te kort; ca 3 cm. Verwijder maximaal 1/3 van de graslengte.
- Houd **de beluchting** op orde, bij voorkeur met micro-organismen. Bij onvoldoende bodemleven kan machinaal beluchten noodzakelijk zijn.
- Verwijder zoveel mogelijk de kort wortelende grassen (straatgras) en onkruiden met de **wiedeg** tijdens het groeiseizoen.
- Gebruik de **maaifrezer** om tijdens groot onderhoud kort wortelende grassen, onkruiden en vilt te verwijderen
- Onderhoud ook het **gras buiten de lijnen** door te maaien, beluchten en bemesten, zodat onkruid minder kans krijgt.
- Laat eens per 3 jaar een **bemestingsadvies** opstellen op basis van een bodemmonster. Stel bezanding, bemesting en dressen zo nodig bij.

Expertteam Chemievrije Sportvelden: info@schoon-water.nl www.schoon-water.nl 0345-470758

Toch problemen?

Onkruiden

- Verwijder **paardenbloem** en **grote weegbree** handmatig. Bij verspreid voorkomen: intensiveer toplaagbeluchting.
- **Wortelonkruiden**: Gebruik de wiedeg en zaai evt. door. Controleer bemesting en maaifrequentie.
- Beregen terughoudend (**straatgras, ruwbeemd**)
- **Bloeiend straatgras:** Verticuteer, maaifrees veeg/zuig op in één werkgang.

Insectenlarven

- Rol de grasmat om contact met ondergrond te behouden.
- Bemest extra en/of verstrek plantversterkende preparaten.
- Zorg voor voldoende vocht.
- Bepaal welke soorten problemen veroorzaken en of deze te bestrijden zijn met aaltjes. Schakel evt. een specialist in.

Schimmels

Schimmels zijn altijd aanwezig.
Let op de volgende punten:

- Maai niet te kort
- Maai met scherpe messen, goede afstelling
- Zorg voor voldoende bemesting
- Zorg voor voldoende zonlicht op het veld en ventilatie.
- Zorg voor goede ontwatering en beluchting van de toplaag.

Goede bodemstructuur en evenwichtig bodemleven

Een goede toplaag van de grasmat heeft een goede balans tussen lucht en vocht. Hierdoor kunnen de graswortels zich gemakkelijker ontwikkelen. Micro-organismen spelen hierbij een belangrijke rol: ze breken organische stof (gras- en wortelresten) af tot voedingstoffen Ze voorkomen of beperken de aangroei van vilt en ophoping van organische stof in de toplaag. Tegelijkertijd verbetert de grondstructuur. De geleidelijke afbraak van organische stof zorgt ervoor dat voedingsstoffen gedoseerd beschikbaar komen, ook dieper in de grond. Dit stimuleert een gezonde beworteling en een evenwichtige groei, waardoor het gras weerbaarder is tegen ziekteverwekkende schimmels en vraat van insectenlarven. Bij grasvelden met een goede bodemstructuur kan de beluchtingsfrequentie omlaag en is minder bemesting en beregening noodzakelijk.

Investeren in een gezond bodemleven is een logische stap in het chemievrij en duurzaam beheer van sportvelden!

'Schoon Water voor Brabant' is een stimuleringsproject van de Provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), Stichting Duinboeren, Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta en Rivierenland. Zestien gemeenten doen actief mee in het project en proberen zelf ook zo weinig mogelijk chemische middelen te gebruiken. Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM), DLV Plant en Eco Consult verzorgen de uitvoering van het project.
Zie **www.schoon-water.nl**